

ANALIZA-DIAGNOSTIC A ÎNTEPRINDERILOR DIN SECTORUL AGROALIMENTAR ȘI PERFORMANȚELE ACESTORA

Lect. sup. Tatiana DIACONU, USM

Principalul obiectiv al întreprinderilor, care fac parte din sectorul agroalimentar, este de a obține rezultate financiare pozitive. În decursul activității, este necesară măsurarea rezultatelor activităților desfășurate, prin aprecierea nivelului de dezvoltare a întreprinderilor, a modului în care sunt utilizate resursele umane și financiare de care dispune. Analiza-diagnostic reprezintă mijlocul prin care orice întreprindere din această ramură poate să-și identifice propriile puteri și slăbiciuni, în raport cu mijloacele de care dispune oportunitățile ivite și amenințările la adresa ei.

Cuvinte-cheie: sector agroalimentar, eficiență, rentabilitate, piață.

JEL: M11, M16

Introducere. Viabilitatea întreprinderilor agroalimentare din Republica Moldova, în condițiile concurențiale de piață și performanțele acestora, depind în mod esențial de oportunitatea și argumentarea unor măsuri adoptate de organele abilitate în domeniu. Elaborarea acestor acțiuni trebuie să fie bine chibzuită și orientată pe un principiu economic fundamental, numit adesea principiul eficienței. În conformitate cu acest principiu, întreprinderile se străduiesc să obțină un efect maxim cu efort minim. Măsura, în care acestea se realizează, se exprimă prin performanța rezultatelor financiare obținute, condiționând, astfel și dezvoltarea bunăstării sociale în ansamblu.

Material și metodă. Pentru elaborarea acestei cercetări, au fost utilizate unele surse ca: acte normative naționale, monografiile, materialele diferitelor sesiuni științifice și alte publicații specifice temei. Studiul se bazează și pe datele selectate și prelucrate de autor în baza anuarelor statistice ale Republicii Moldova, Biroului Național de Statistică, și altor publicații care au servit drept surse informaționale specifice temei cercetate. În cadrul studiului, s-au utilizat diverse metode de cercetare, precum: metoda analizei și sintezei, metoda comparației, metoda logică, pentru a determina eficiența acestui sector.

Rezultate și meditații. Una din principalele probleme ale dezvoltării economiei, la etapa actuală, în condițiile concurenței de piață, este de a obține rezultate mai bune, cheltuind, pe cât e posibil, mai puține resurse, reflectând o eficiență maximă a

DIAGNOSTIC ANALYSIS OF ENTERPRISES FROM AGRO-FOOD SECTOR AND THEIR PERFORMANCE

Senior Lect. Tatiana DIACONU, SMU

The main objective of the enterprises which are part of the agro-food sector is to achieve positive financial results. During the activity it is necessary to measure results of carried out activities by assessing the evolution level of enterprises and the way human and financial resources are used. Diagnostic analysis is the means through which companies of this sector can identify their own strengths and weaknesses in relation to the available means, as well as the opportunities arisen and threats it faces.

Key words: agro-food sector, efficiency, profitability, market.

JEL: M11, M16

Introduction. Viability of the agro-food enterprises in the Republic of Moldova, in competitive market conditions and their performance depends essentially on the opportunity and argumentation of certain measures adopted by the competent authorities in the field. The development of these actions shall be well-thought and focused on fundamental economic principle, often called the efficiency principle. According to this principle, the enterprises are trying to obtain maximum effect with minimum effort. The extent to which this is realized shall be expressed through performance of obtained financial results conditioning also to the evolution of social welfare as a whole.

Material and method. For preparing this research were used some sources as: national normative acts, monographs, materials of various scientific sessions and other publications, specific to the theme. The survey shall be realized based on data selected and processed by the author based on statistical yearbooks of the Republic of Moldova, the National Bureau of Statistics, and other publications that served as information sources specific to the researched theme. Within the study we used various research methods, such as: analysis and synthesis method, comparative method, logical method in order to determine the efficiency of this sector.

Results and meditations. Currently, one of the main problems of economic evolution in market competition conditions is to obtain the best results, spending as much as possible less resources reflecting

producției [5, pag 129]. Nivelul eficienței producției se formează sub interacțiunea diferiților factori independenți, care pot fi clasificați după trei criterii principale: *sursele de sporire a eficienței* (reducerea cheltuielilor de muncă, utilizarea rațională a resurselor etc.), *direcțiile principale de dezvoltare și perfecționare a producției* (perfecționarea formelor de organizare și dirijare a producției); *sferile de realizare a acestor direcții la diferite niveluri ale producției* (factori ai economiei naționale, regionali etc.) [3, pag. 48-52].

Pentru ca eficiența unei întreprinderi să caracterizeze o activitate utilă, trebuie să aibă în vedere utilitatea atât din punct de vedere al consumatorului, cât și din punctul de vedere al comerciantului [4 pag.19].

În literatura de specialitate, eficiența activității la nivelul firmelor, ca expresie a minimizării cheltuielilor sau a maximizării rezultatelor, este apreciată, de regulă, în baza următorilor indicatori:

- ✓ *Rentabilitatea* reprezintă un indicator al eficienței, care exprimă capacitatea întreprinderii de a câștiga profit. Rentabilitatea se determină ca fiind raportul dintre efectele economice și financiare obținute de întreprindere și eforturile depuse pentru obținerea acestora. Rentabilitatea se exprimă, în mod absolut, prin mărimea profitului și, relativ, prin rata rentabilității (6, pag.56).
- ✓ *Nivelul productivității muncii în comerț* se exprimă în mod sintetic fie prin valoarea produselor vândute într-o unitate de timp de muncă, fie prin consumul de muncă ce revine pe unitatea valorică de marfă vândută.
- ✓ *Costul de circulație* reflectă condițiile proprii de desfășurare a activității de către fiecare agent economic și modul de folosire a factorilor de producție prin indicatori absoluți, relativi, de nivel și de dinamică, precum: nivelul absolut al cheltuielilor, quantumul reducerii nivelului relativ al cheltuielilor de circulație etc.

Așadar, eficiența poate fi considerată un concept de evaluare și nu poate fi despărțită de faptul că aceasta constituie obiectivul fiecărei societăți. Deci, eficiența poate fi considerată ca un „succes în activitate”, în concordanță cu puterea de a realiza eficacitate și performanțe maxime cu eforturi minime de către orice întreprinzător sau economie națională [4, pag. 23].

Aplicând metodele de calcul al unor indicatori menționați mai sus, ne propunem să efectuăm o analiză detaliată a evoluției performanțelor întreprinderilor ce fac parte din sectorul agroalimentar, pentru a crea premise de creștere a competitivității produselor autohtone, care fac parte din acest sector și pentru stimularea dezvoltării durabile a Republicii Moldova pe viitor.

production efficiency [5, p.129]. The level of production efficiency is formed under the interaction of various independent factors, which can be classified in three main criteria: *sources of increasing the efficiency* (reducing labour costs, rational use of resources, etc.), *the main directions of development and improvement of production* (improving forms of organization and management of production); *spheres of achieving these directions at different levels of production* (factors of national or regional economy, etc.) [3, p. 48-52].

In order to characterize a useful activity, the enterprise efficiency shall consider the usefulness both in terms of consumer and of merchant [4 p. 19].

In literature, the efficiency of the activity to the level of firms, as an expression of minimizing costs or maximizing results is usually assessed based on the following indicators:

- ✓ *Profitability* represents an indicator of efficiency, which expresses the ability of the enterprises to gain profit. Profitability shall be determined as the ratio between the economic and financial effects obtained by the enterprises and efforts to achieve them. Profitability is expressed absolutely through size of profits and relative through rate of profitability [6, p. 56].
- ✓ *Level of labour productivity* in trade which is expressed synthetic either through value of products sold in a unit of time employment or through work consumption that lies per unit value of sold goods.
- ✓ *circulation cost* reflecting the cost of own conditions of carrying out the activity by each economic agent and the way of usage of production factors through absolute indicators, relative, level and dynamic indicators, such as absolute level of expenses, amount of reduction of relative level of expenditure movement etc.

Therefore, the efficiency can be considered as an evaluation concept and cannot be separated by the fact that it is the objective of every company. So, efficiency can be considered a “successful activity” in accordance with the power to achieve the efficacy and maximum performance with minimum effort by each entrepreneur or national economy [4, p. 23].

Applying the methods of calculating certain indicators mentioned above, we plan to perform a detailed analysis of the performance evolution of enterprises that are part of the agro-food sector, in order to create preconditions for increasing the competitiveness of local products that are part of this sector and to stimulate sustainable development of the Republic of Moldova in future.

Tabelul 1/ Table 1

**Evoluția indicatorilor de profitabilitate a întreprinderilor din sectorul agroalimentar /
The evolution of profitability indicators of enterprises from the agro-food sector**

Denumirea indicatorului / Name of indicator	Anii / Years	Total / Total	A	B	D ₁₅ ¹	D ₁₆ ^{**}
			Agricultura, economia vânătorului și silvicultura/ Agriculture, economy of hunting and forestry	Pescuitul, piscicultura/ Fishing, fish farming	Industria alimentară și a băuturilor/ Food and beverages industry	Fabricarea produselor de tutun/ Manufacture of tobacco products
Venituri din vânzări, milioane lei / Income from sales, million lei	2005	16864,6	4405	23,6	12031	405
	2006	15023,5	4145,3	23,7	10517,3	337,2
	2007	16081	4184,2	28,8	11482,1	385,9
	2008	18944,5	5639,3	30,7	12905,2	369,3
	2009	16775,2	4806,9	26,1	11417,9	524,3
	2010	21281,3	7020,4	29	13543,2	688,7
	2011	24432,2	8307,8	30,5	15297,9	796
	2012	24565,6	7257,6	35	16626,7	646,3
Rezultatul financiar până la impozitare. Profit (+) Pierdere (-), milioane lei / Financial result before taxation. Profit (+) Loss (-) million lei	2005	605,7	28,9	-0,5	579,3	-2
	2006	405	132	-3,9	275,8	1,1
	2007	1322,4	497,2	78,8	709	37,4
	2008	1637,2	802	-3,7	830,1	8,8
	2009	-410,9	-191,1	-4	-242,8	27
	2010	1944	1088,2	-76	874,7	57,1
	2011	2302,4	1311,3	-1,8	902,2	90,7
	2012	313,3	101	-4,3	168,7	47,9
Rentabilitatea comercială (%) /Commercial profitability (%)	2005	3,59	0,66	-2,12	4,82	-0,49
	2006	2,70	3,18	-16,46	2,62	0,33
	2007	8,22	11,88	273,61	6,17	9,69
	2008	8,64	14,22	-12,05	6,43	2,38
	2009	-2,45	-3,98	-15,33	-2,13	5,15
	2010	9,13	15,50	-262,07	6,46	8,29
	2011	9,42	15,78	-5,90	5,90	11,39
	2012	1,28	1,39	-12,29	1,01	7,41
2013	1,61	5,27	-10,37	-0,15	-0,23	

Sursa: Alcătuit de autor în baza Anualelor Statistice ale Republicii Moldova/ Source: elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova

Din datele prezentate în tabelul 1, rezultă că activitatea sectorului agroalimentar din R.Moldova cuprinde trei clase componente:

- clasa A – agricultura, economia vânătorului și silvicultura;
- clasa B – pescuitul, piscicultura și
- clasa D – industria prelucrătoare (dintre care numai industria alimentară și a băuturilor și fabricarea produselor de tutun).

From data submitted in table 1 results that the activity of agro-food sector from the Republic of Moldova comprises three component classes:

- class A (Agriculture, economy of hunting and forestry);
- class B (Fishing, fish farming) and
- class D Manufacturing (of which only Food and beverage industry and Manufacture of tobacco products).

¹ Indus Anuarul Statistic „D” – industria prelucrătoare

^{**} D₁₅ – industria alimentară și a băuturilor; D₁₆ – industria fabricării produselor din tutun

Conform calculelor efectuate, rezultă că, în sectorul agroalimentar, venitul din vânzări are o evoluție neuniformă pe parcursul perioadei analizate. Astfel, veniturile din vânzarea produselor au înregistrat o creștere în anul 2013, comparativ cu anul 2005, în suma totală de 10473 mln.lei, cu excepția anului 2006, care a fost influențat de embargoul impus de Federația Rusă și anul 2009, care a coincis cu criza mondială.

În componența structurii venitului din vânzări, aportul cel mai mare le revine veniturilor obținute din clasa D, industria prelucrătoare (dintre care numai industria alimentară și a băuturilor și fabricarea produselor de tutun), cota căreia este predominantă, dar descrescătoare (de la 72,74%, în anul 2005, la 67,22%, în anul 2013).

În particular, examinarea evoluției acestora pe elemente componente arată creșterea veniturilor din agricultură, economia vânătorului și silvicultură mai mult de 2 ori și majorarea valorii acestui tip de activitate, de la 4405 mil. lei, în anul 2005, la 8931,6 mil.lei, în anul 2013. Pe parcursul acestei evoluții, se observă și unele diminuări ale acestei clase, unde s-au înregistrat reduceri privind venitul din vânzări al sectorului analizat în anul 2009, față de perioada precedentă, cu 832,4 mil. lei și cu 1050,2 mil. lei mai puțin în anul 2012, comparativ cu anul 2011.

Altă clasă: Pescuitul și piscicultura au înregistrat majorări nesemnificative. Cota acestei clase în anul 2013, a alcătuit 0,11% (29,9 mln. lei), sau cu 0,03 % mai puțin decât în anul 2005, indicând o valoare de 23,6 mln. lei.

Analizând dinamica rezultatelor economico-financiare, constatăm că pe parcursul perioadei analizate, s-a obținut un rezultat financiar pozitiv, însă atestăm faptul că acesta este fluctuant, cu excepția anului 2009, când rezultatul, până la impozitare, era unul negativ, în valoare de 410,9 mil. lei. Cei mai profitabili ani, pentru sectorul agroalimentar, au fost anii 2010 și 2011. Sporirea profitului până la impozitare cu 358,4 mil.lei, în anul 2011, comparativ cu anul 2010, a determinat întreprinderile din acest sector să-și mobilizeze eforturile pentru obținerea unor poziții mai eficiente pe piața de desfacere. Dacă e să analizăm evoluția acestuia, observăm că rezultatul până la impozitare a înregistrat o diminuare în anul 2012, până la 313,3 mil.lei. Reducerea profitului până la impozitare a fost influențată, în mare parte, de scăderea rezultatelor financiare din industria alimentară și a băuturilor, fabricarea produselor de tutun, dar și înregistrarea pierderilor din clasa B: (pescuit, piscicultură), de la -0,5 mil. lei, în anul 2005, la -3,1 mil. lei, în anul 2013. Astfel, în anul 2012, comparativ cu anul 2005, rezultatul până la impozitare din industria alimentară și a băuturilor, precum și fabricarea produselor de tutun s-a diminuat, aproximativ de 2,67 ori. Descreșterea profitului până la impozitare din categoriile menționate mai sus au fost parțial compensate de majorarea rezultatului până la impozitare,

According to performed calculations results that in agro-food sector, sales income has an uneven evolution during the analysed period. Thus, sales incomes from products have registered an increase in 2013 compared to 2005 in the total amount of 1047, 3 million MDL, except 2006, which was influenced by Russian Federation embargo and 2009 which coincided with world crisis.

Into the composition of structure of sales income, the largest contribution lies to incomes obtained from class D Manufacturing (of which only Food and beverage industry and manufacture of tobacco products), which share is predominant but decreasing (from 72, 74% in 2005 to 67.22% in 2013).

In particular, examining their evolution on components shows the increase of income from agriculture, economy of hunting and forestry more than 2 times and the increase of value of this type of activity from 4405 million MDL in 2005 to 8931, 6 million MDL in 2013. During this evolution shall be observed certain reduction of this classes, where have been registered reduction on income from sales of the analysed sector in 2009 compared to previous period with 832, 4 million. MDL and with 1050, 2 million MDL less in 2012 compared to 2011.

Another class: Fishing and fish farming recorded significant increases. Share of this class in 2013 constituted 0.11% (29, 9 million MDL) or 0.03% less than in 2005, registering a value of 23, 6 million MDL.

Analysing the dynamics of economic-financial results, was obtained a positive financial result and also, we attest the fact that it is fluctuating, except for 2009, when the result before taxation was negative amounting to (-410, 9) million MDL. The most profitable years for agro-food sector were 2010 and 2011. Increase of profit before taxation with 358, 4 million MDL in 2011 compared to 2010, determined the fact that enterprises of this sector mobilized their efforts to obtain certain effective sales market positions. If we examine its evolution, we observe that the result before taxation has registered a reduction in 2012 to 313,3 million MDL. Reducing the profit before taxation was mostly influenced by lower financial results from food and beverage industry, manufacture of tobacco, and from obtaining losses of class B (fishing, fish farming) from (-0.5) million MDL in 2005 to (-3.1) million MDL in 2013. Thus, in 2012, compared with 2005, the result before taxation of food and beverages industry as well as manufacture of tobacco has actually declined with 2.67 times. The decrease of profit before taxation of the categories mentioned above were partially offset by increasing the result before taxation obtained from Class A (agriculture, economy of hunting and forestry), which had a positive influence on increasing the

obținut din clasa A (agricultura, economia vânătorului și silvicultura), care au avut o influență pozitivă asupra majorării rezultatului până la impozitare per ansamblu. Această clasă (agricultura, economia vânătorului și silvicultura) a înregistrat creșteri de la 28,9 mil. lei, în anul 2005, până la 470,8 mil. lei, în anul 2013. Astfel, menționăm că, în anii 2006, 2009 și 2012, evoluția rezultatului până la impozitare este în tandem cu trendul venitului din vânzări.

Așadar, nivelul rentabilității comerciale, calculat în baza profitului până la impozitare al sectorului agroalimentar, în anul 2013, a constituit 1,61 %, adică, la fiecare leu venituri din vânzări, întreprinderile din sector au avut un câștig până la impozitare de 1,61 bani, mai puțin, comparativ cu anul 2005, cu circa 1,98 puncte procentuale. Aceste rezultate au fost influențate, în mare parte, de pierderile contabile obținute de întreprinderile care au ca gen de activitate: pescuitul și piscicultura. În pofida problemelor cu care s-au confruntat întreprinderile agroalimentare, pe parcursul perioadei analizate, nivelul acestui indicator a atins cote înalte în anul 2011, de 9,42%, mai mult, comparativ cu anul precedent 2010, când cota acestuia alcătuia 9,13%. Examinând în particular, întreprinderile care fac parte din clasa A (agricultură, economia vânătorului și silvicultură), dețin cele mai mari cote ale rentabilității comerciale. Cel mai mare avânt, se atestă pe parcursul perioadei 2010-2011, când ponderea rentabilității comerciale s-a majorat de la 15,50%, în anul 2010, până la 15,78%, în 2011. De asemenea, în anul 2011, cote înalte se înregistrează și la întreprinderile care au ca gen de activitate, fabricarea produselor de tutun. Nivelul acestui indicator, alcătuiește 11,39%, mai mult, comparativ cu anul 2010, cu circa 3,1 puncte procentuale și mai puțin față de 2012, cu 3,98%. Ponderea redusă a rentabilității comerciale, în opinia noastră, se explică prin faptul că industria alimentară și a băuturilor achiziționează producția agricolă la prețuri înalte impuse de producătorii autohtoni, care nu acoperă, uneori, unele cheltuieli suportate. Această concluzie, rezultă și din faptul că rentabilitatea comercială în industria alimentară și a băuturilor s-a diminuat de la 4,82%, în anul 2005 la -0,15%, în anul 2013, suferind pierderi de 0,15 bani la fiecare leu venit din vânzări.

Rentabilitatea comercială scăzută a sectorului agroalimentar, este determinată de poziția dominantă a culturilor cu valoare redusă în producția agricolă în detrimentul culturilor cu valoare înaltă.

Ca urmare a celor relatate, menționăm faptul că Republica Moldova, începând cu anul 2009, este măcinată de un regim politic instabil, efectele căruia sunt amânate în timp, dar nu și excluse. Astfel, instabilitatea politică continuă să limiteze creșterea economică în raport cu nivelul potențial, fapt valabil și în cazul în care marii investitori străini nu doresc să facă investiții majore din cauza incertitudinii politice din țară. Însă, în pofida acestui fapt, guvernul se străduiește să găsească soluții pentru a contracara efectele

overall result before taxation. This class (Agriculture, economy of hunting and forestry) registered increases of 28,9 million MDL in 2005 to 470.8 million MDL in 2013. Thus, it shall be mentioned that in year 2006, 2009 and 2012 the result evolution before taxation is in tandem with sales income trend.

Thus, the commercial profitability level calculated based on profit before taxation of agro-food sector in 2013 was 1.61%, i.e. every MDL of sales income, enterprises from sector had a gain before taxation of 1,61 'bani' less than in 2005 with about 1.98 percentage points. These results were influenced mostly by accounting losses obtained from enterprises that perform activity as: Fishing and fish farming. Despite the problems faced by agro-food enterprises during the analysed period, the level of this indicator reached high shares in 2011 of 9.42% more compared to previous year 2010, when its share was 9.13%. Examining in particular, enterprises which are part of Class A (Agriculture, economy of hunting and forestry) hold the largest share of commercial profitability. The greatest momentum was attested during 2010-2011, when share of commercial profitability was increased from 15.50% in 2010 to 15.78% in 2011. Also in 2011, were register high shares for enterprises having as kind of activity manufacture of tobacco products. The level of this indicator was 11.39% more compared to 2010 about 3.1 percentage points and less compared to 2012 with 3.98%. The small share of commercial profitability, in our opinion, shall be explained by the fact that food and beverage industry purchase agricultural products at high prices imposed by local producers, which sometimes do not cover certain incurred expenses. This conclusion results from the fact that the commercial profitability in food and beverages industry decreased from 4.82% in 2005 to (-0.15%) in 2013, obtaining a loss of 0.15 'bani' to each MDL came from sales.

Low commercial profitability of agro-food sector is determined by the dominant position of low-value crops in agricultural production to the detriment of high-value crops.

Following those stated we would like to mention that the Republic of Moldova is torn by an unstable political regime from 2009, which effects are delayed in time, but not excluded. Thus, continued political instability constrain economic growth in relation to the potential level, fact valid in the event that foreign investors do not want to make major investments until political uncertainty in the country is overcome. But despite this, the government shall find solutions to counteract the crisis effects, even though its magnitude is far beyond the Republic of Moldova's capabilities, through certain development techniques

crizei, chiar dacă amploarea acesteia este mult peste capacitățile Republicii Moldova, prin intermediul unor tehnici de dezvoltare ce ar urmări diversificarea surselor de creștere economică [2, pag.70].

that shall pursue diversification of sources of economic growth [2, p.70].

Tabelul 2/ Table 2

**Evoluția numărului de agenți economici din sectorul agroalimentar și performanțele obținute/
The evolution of number of legal entities from the agro-food sector and obtained performances**

Denumirea indicatorului / Name of indicator	Anii / Years	Total / Total	Agricultura, economia vânătorii și silvicultura / Agriculture, economy of hunting and forestry	Pescuitul, piscicultura / Fishing, fish farming	Industria alimentară și a băuturilor / Food and beverages industry	Fabricarea produselor de tutun / Manufacture of tobacco products
Numărul de întreprinderi total în S.A.A / Number of enterprises total in A.F.S.	2005	3425	2013	58	1321	33
	2006	3521	2109	68	1318	26
	2007	3663	2211	77	1353	22
	2008	3572	2222	70	1259	21
	2009	3697	2325	80	1272	20
	2010	3721	2384	79	1236	22
	2011	3783	2464	76	1222	21
	2012	3846	2538	84	1206	18
Rezultatul financiar al întreprinderilor cu profit, milioane lei / Financial result of enterprises with profit, million lei	2005	1061,1	253,4	1,5	783,8	22,4
	2006	1098	412,1	1,1	672,7	12,1
	2007	1847,8	790,1	80,9	937,2	39,6
	2008	2211,4	1034,9	2,6	1159,7	14,2
	2009	1310,6	531,9	1,3	740,4	37
	2010	2634,4	1328,4	1,6	1238,2	66,2
	2011	3018,3	1650,1	1,8	1267,5	98,9
	2012	1577,9	726,4	1,7	794,1	55,7
Rezultatul financiar al întreprinderilor care au suferit pierderi, milioane lei / Financial result of enterprises that suffered losses million lei	2005	-455,4	-224,5	-2	-204,5	-24,4
	2006	-693,2	-280,2	-5	-396,9	-11,1
	2007	-525,6	-292,9	-2,1	-228,3	-2,3
	2008	-574,2	-232,9	-6,3	-329,6	-5,4
	2009	-1721,5	-723	-5,3	-983,2	-10
	2010	-690,3	-240,2	-77,6	-363,4	-9,1
	2011	-715,7	-338,8	-3,6	-365,2	-8,1
	2012	-1264,7	-625,5	-6	-625,4	-7,8
2013	-1323,3	-555,6	-4,9	-744	-18,8	

Sursa: alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova/ Source: elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova

Corelând datele din tabelul 1, privind obținerea profitului (pierderi) până la impozitare, datele din tabelul 2, referitoare la numărul întreprinderilor care au obținut profit sau pierderi, privind rezultatele financiare înregistrate de întreprinderi, observăm că, în anul 2013, din 4030 de întreprinderi, numai 1850 au obținut profit în valoare de 1762,3 mln. lei, iar în 2005 au înregistrat pierderi în valoare de 1323,3 mil.lei. Aceasta fiind o situație mai dificilă ca urmare a reformelor adoptate și a strategiilor elaborate pentru sectorul agroalimentar, comparativ cu anul 2005, când 1454 de întreprinderi din

Correlating data of table 1 regarding obtaining profit (loss) before taxation, the data of Table 2 regarding number of enterprises that obtained profit or loss on financial results registered by the enterprises we shall observe that in 2013, from 4030 enterprises only 1850 obtained profit of 1762,3 million MDL, and 2005 registered losses of 1323,3 million MDL. This being a more difficult situation following to adopted reforms and elaborated strategies for agro-food sector compared with 2005, when 1454 enterprises of 3425 economic units of the agro-food sector obtained profit

3425 de unități economice ale sectorului agroalimentar au obținut profit în valoare de 1061,1 mil.lei, iar pierderi au înregistrat 1735 de întreprinderi în valoare de 455,4 mil.lei. O situație mai îmbucurătoare se atestă în anul 2011, unde numărul întreprinderilor care au obținut pierderi a fost depășit de numărul întreprinderilor care au avut un rezultat până la impozitare pozitiv. Astfel, rezultatele obținute relevă faptul că au obținut profit 1996 de întreprinderi în valoare de 3018,3 mil. lei, iar întreprinderile care au înregistrat pierderi în valoare de 715,7 mil.lei au alcătuit circa 1610 unități economice.

of 1061,1 million MDL and 1735 enterprises registered losses of 455,4 million MDL. A happier situation is attested in 2011, where the number of enterprises that obtained losses was exceeded by the number of enterprises that had a positive result before taxation. Thus, obtained results show the fact that profit was obtained by 1996 enterprises amounting 3018,3 million MDL and enterprises that have register losses amounting 715,7 million MDL were about 1610 economic units.

Tabelul 3/ Table 3

Evoluția numărului de întreprinderi / The evolution of number of enterprises

Denumirea indicatorului/ Name of indicator	Anii/ Years	Total/ Total	Agricultura, economia vânatului și silvicultura/ Agriculture, economy of hunting and forestry	Pescuitul, piscicultura/ Fishing, fish farming	Industria alimentară și a băuturilor/ Food and beverages industry	Fabricarea produselor de tutun/ Manufacture of tobacco products
Numărul de întreprinderi total în S.A.A. / Number of enterprises total in A.F.S.	2005	3425	2013	58	1321	33
	2006	3521	2109	68	1318	26
	2007	3663	2211	77	1353	22
	2008	3572	2222	70	1259	21
	2009	3697	2325	80	1272	20
	2010	3721	2384	79	1236	22
	2011	3783	2464	76	1222	21
	2012	3846	2538	84	1206	18
	2013	4030	2715	83	1217	15
Numărul de întreprinderi care au suferit pierderi/ Number of enterprise that suffered losses	2005	1735	1001	27	689	18
	2006	1882	1093	43	733	13
	2007	1770	1001	49	713	7
	2008	1615	919	41	645	10
	2009	2067	1294	49	714	10
	2010	1585	876	52	646	11
	2011	1610	936	45	617	12
	2012	2186	1440	60	673	13
	2013	1970	1204	57	699	10
Numărul de întreprinderi care au obținut profit/ Number of enterprises that received profit	2005	1454	871	27	545	11
	2006	1421	884	21	508	8
	2007	1693	1096	26	560	11
	2008	1771	1187	26	549	9
	2009	1452	922	28	493	9
	2010	1955	1400	25	520	10
	2011	1996	1426	29	533	8
	2012	1457	976	23	454	4
	2013	1850	1384	24	438	4

Sursa: alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova/ Source: elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova

Analiza evoluției numărului de întreprinderi din sectorul agroalimentar, pentru perioada 2005-2013, | The analysis of the evolution of number of enterprises in the agro-food sector for the period

determină o creștere a numărului acestora de la 3425, în anul 2005, la 4030 de unități agroalimentare, în anul 2013. În sectorul întreprinderilor agroalimentare, întreprinderile care fac parte din clasa A (agricultură, economia vânatului și silvicultură), sunt cele mai numeroase și sunt în continuă creștere pe întreaga perioadă analizată. În anul 2013, din 2715 unități, au suferit pierderi contabile în valoare de -555,6 mil. lei, circa 1204 unități agricole, iar la obținerea unui profit până la impozitare, în valoare de 1026,5 mil. lei, au contribuit circa 1204 întreprinderi. O situație mai dezavantajoasă se constată în anul 2009, când numărul întreprinderilor din această clasă (922 de unități), care au obținut profit, este depășit de numărul întreprinderilor agricole (1294 de unități), ce au obținut pierderi până la impozitare, în valoare de -191,1 mil. lei.

Examinând evoluția industriei alimentare și a băuturilor, pentru perioada 2005-2013, se observă o scădere a numărului acestei categorii de întreprinderi. În dinamică, avem următoarea situație: în anul 2007, numărul întreprinderilor alimentare și a băuturilor crește cu (+35) unități, comparativ cu anul 2006; în anul 2008, se înregistrează o diminuare cu (-94) unități mai puțin față de anul 2007; în anul 2010, se înregistrează, de asemenea, o scădere cu (-36) întreprinderi, comparativ cu anul 2009 și cu (-14) unități față de anul 2011, iar în anul 2013, numărul întreprinderilor alimentare și a băuturilor au crescut cu (+11) unități, comparativ cu anul 2012. Din categoria acestora, în anul 2007, circa 713 întreprinderi au adus pierderi contabile în valoare de 228,3 mil. lei, iar 560 de întreprinderi au avut o contribuție la formarea profitului până la impozitare în valoare de 937,2 mil. lei. Cel mai înalt rezultat financiar pozitiv a fost înregistrat în anul 2011, în valoare de 1238,2 mil. lei, care a fost obținut prin intermediul a 533 de întreprinderi. Datorită faptului că întreprinderile care fac parte din această categorie și care, la rândul lor, au obținut profit, înregistrează o scădere simțitoare din anul 2011, până în anul 2013, cu aproximativ 94 de unități economice, și o creștere pentru numărul întreprinderilor, care au suferit pierderi, de la 617 la 673 de întreprinderi – s-a ajuns la diminuarea rezultatului financiar până la impozitare cu circa 840,5 mil. lei.

Întreprinderile care se ocupă cu fabricarea produselor de tutun au înregistrat și ele reduceri, de la 33 de unități, în anul 2005, la 15 unități, în anul 2013. Cea mai mare parte dintre acestea sunt întreprinderi care au înregistrat un rezultat financiar negativ.

Întreprinderile din clasa B (Pescuitul și piscicultura) au o dinamică a evoluției oscilatorie. Creșterea numărului de întreprinderi din această categorie este însoțită de majorarea numărului de întreprinderi, care au suferit pierderi și diminuarea celor care au obținut profit. Datele statistice arată că întreprinderile care au înregistrat profit și se ocupă cu pescuitul și piscicultura, în perioada de analiză 2005-2013, s-au redus cu 3 întreprinderi, și s-au majorat numărul celor care au suferit pierderi contabile cu circa 30 de unități. Creș-

2005-2013 determines an increase for their number from 3425 in 2005 to 4030 agro-food units in 2013. In the sector of agro-food enterprises, enterprises which are part of Class A (Agriculture, economy of hunting and forestry) are the most numerous and are continuously increasing during the period analysed. In 2013, from 2715 units suffered accounting losses to – 555,6 million MDL about 1204 farm units and obtaining a profit before taxation amounting to 1026,5 million MDL contributed about 1204 enterprises. In 2009 was considered a more disadvantageous situation, when the number of enterprises from this class (922 units), which obtained profit is exceeded by the number of agricultural enterprises (1294 units), which obtained losses before taxation amounting to -191,1 million MDL.

Examining the evolution of food and beverage industry for the period 2005-2013, it shall be observed a decrease of the number of this category of enterprises. In dynamic we have the following situation: in 2007 the number of food and beverage enterprises grow of (+ 35) units compared to 2006; in 2008 is registered a decrease of (-94) units less than in 2007; in 2010 also is registered a decrease of (-36) enterprises compared to 2009 and of (-14) units compared to 2011 and in 2013 the number of food and beverage enterprises increased with (+11) compared to 2012. From those categories in 2007 about 713 enterprises led to accounting losses of 228,3 million MDL, and 560 enterprises had a contribution to forming profit before taxation amounting to 937,2 million MDL. The highest positive financial result was registered in 2011, amounting to 1238,2 million MDL, which was obtained through 533 enterprises. Due to the fact that enterprises that are part of this category and to which turn received profit register a sentient drop from 2011 to 2013 with approximately 94 economic units, and an increase for number of enterprises that suffered losses from 617 to 673 enterprises have led to diminishing the financial result before taxation with about 840, 5 million MDL.

Enterprises which are dealing with manufacture of tobacco products, also registered reductions from 33 units in 2005 to 15 units in 2013. The large part of these is enterprises that have a negative financial result.

Enterprises from Class B: (Fishing and fish farming) have a dynamics of oscillatory evolution. Increase of number of enterprise from this category is accompanied by the increase of number of enterprises that suffered losses and diminishing those who obtained profit. Statistical data shows that enterprises that register profit and deals with fishing and fish farming during the analysed period 2005-2013 decreased with 3 enterprises and increased the number of those who suffered accounting losses with about 30 units. The

terea numărului întreprinderilor, care au suferit pierderi pe parcursul perioadei de analiză, au condus, nemijlocit la majorarea pierderilor până la impozitare de la -0,5 mil. lei, în anul 2005, până la -3,1 mil. lei, în anul 2013.

Datele evidenței analitice din sectorul agroalimentar, ne sugerează faptul că, pe parcursul perioadei de analiză, numărul întreprinderilor care fac parte din acest sector înregistrează o creștere, în pofida faptului, că rezultatul financiar al întreprinderilor sectorului investigat este în continuă scădere. Această diminuare a rezultatelor financiare este influențată atât de lipsa resurselor financiare pentru susținerea acestui sector care ar trebui să provină, în mare parte, din creditele și subvențiile acordate întreprinderilor agroalimentare, cât și de lipsa unei piețe de desfacere stabilă.

increase of number of enterprises who suffered losses during the analysed period led directly to increase losses before taxation from (-0.5) million MDL in 2005 to (-3.1) million MDL in 2013.

Data of analytic records of agro-food sector determines the fact that during the analysed period the numbers of enterprises that are part of this sector register an increase despite the fact that the financial result of enterprises of the investigated sector is continuously decreasing. This decrease of financial results is influenced both of lack of financial resources in order to support this sector which comes largely from loans and subsidies granted to agro-food enterprises, as well as of lack of a stable market.

Tabelul 4/ Table 4

**Analiza evoluției productivității muncii în agricultură/
The analysis of labor productivity evolution in agriculture**

Denumirea indicatorului/ Name of indicator	Anii/ Years	Total/ Total	Agricultura, economia vână- tului și silvicul- tura/ Agriculture, economy of hun- ting and forestry	Pescuitul, piscicultura/ Fishing, fish farming	Industria alimentară și a băuturilor/ Food and beverages industry	Fabricarea produselor de tutun/ Manufacture of tobacco products
Numărul de salariați/ Number of employees	2005	179678	122768	714	53923	2273
	2006	160308	105619	681	51987	2021
	2007	138441	88849	741	47182	1669
	2008	126505	78691	636	45636	1542
	2009	115780	71398	700	42290	1392
	2010	107260	64852	649	40345	1414
	2011	89014	50546	592	36599	1277
	2012	85997	47970	597	36335	1095
	2013	85685	47531	512	36726	916
Productivitatea muncii, mln.lei/salariat/ Labor productivity million	2005	0,094	0,036	0,033	0,223	0,178
	2006	0,094	0,039	0,035	0,202	0,167
	2007	0,116	0,047	0,039	0,243	0,231
	2008	0,150	0,072	0,048	0,283	0,239
	2009	0,145	0,067	0,037	0,270	0,377
	2010	0,198	0,108	0,045	0,336	0,487
	2011	0,274	0,164	0,052	0,418	0,623
	2012	0,286	0,151	0,059	0,458	0,590
	2013	0,319	0,188	0,058	0,487	0,519

Sursa: alcătuit de autor în baza Anuarelor Statistice ale Republicii Moldova/ Source: elaborated by author based on the statistical yearbooks of the Republic of Moldova

Reducerea numărului de salariați în sectorul agroalimentar nu a făcut economia națională mai competitivă, ci doar a ajustat costurile de producție. Ocuparea forței de muncă în sectorul agroalimentar, al Republicii Moldova rămâne, în continuare, una importantă, fiind, totuși, în declin. În anul 2005, sectorul agroalimentar a asigurat 179 678 din locurile de muncă, dintre care numai 122768 de persoane, fiind antrenate în întreprinderile care se ocupă cu agricultura, economia vânătorului și silvicultura, indicând un rol important, dar în declin până la finele anului 2013, reducându-se

Reducing the number of employees in the agro-food sector did not make the national economy more competitive, but just adjusted the production cost. Employment in the agro-food sector of the Republic of Moldova still remains an important one but still is in decline. In 2005 agro-food sector has provided 179 678 jobs, of which only 122 768 people being involved in enterprises that deal with agriculture, economy of hunting and forestry, indicating an important role, but in decline till the end of 2013 reducing with about 2.6 times. Also, during the analyzed period, reductions are

aproximativ de 2,6 ori. De asemenea, pe parcursul acestei perioade, reduceri se atestă și în rândurile salariaților care muncesc în industria alimentară, băuturilor și a fabricării produselor din tutun, cu 18574 de persoane. Nu rămâne în urmă nici populația antrenat în întreprinderile care se ocupă cu pescuitul și piscicultura, numărul căreia s-a diminuat cu circa 202 salariați.

Deci, scăderea nivelului de ocupare a forței de muncă în întreprinderile agroalimentare, în legătură cu creșterea veniturilor din vânzări, a dus la creșterea productivității muncii în sectorul analizat.

Încercând de a elaborarea unei analize ample și comparative a productivității muncii în sectorul agroalimentar, sub aspect valoric, am recurs la calculele efectuate pe perioada de analiză 2005-2013. În anul 2013, productivitatea medie anuală a muncii pe un salariat în sectorul agroalimentar, înregistrează un nivel mult mai înalt, comparativ cu anul 2005. Astfel, calculată în baza venitului din vânzări, constatăm că productivitatea muncii pe un salariat a înregistrat o creștere ușoară, de la 0,094 mil. lei / salariat, în anul 2005, la 0,319 mil. lei, în anul 2013. Totuși, nu putem omite și faptul că, din cauza reducerii drastice a veniturilor din vânzări în anul 2009, indicele productivității muncii s-a diminuat, comparativ cu anul 2008, cu circa 0,005 mil. lei /salariat. În același timp, menționăm că productivitatea muncii în sectorul agroalimentar din țara noastră este cu mult rămasă în urmă, față de cea din alte țări mai dezvoltate.

Concluzie

Dimensiunea și rolul sectorului agroalimentar, în sec. XXI, pentru Republica Moldova, rămâne a fi unul din cele mai importante sectoare ale economiei naționale. Fiind unul dintre sectoarele economiei naționale cu probleme majore, datorită impedimentelor ce țin de lipsa resurselor financiare, pe de o parte și a celor ce țin de competitivitatea joasă și lipsa pieței de desfacere, pe de altă parte, a obținut totuși unele rezultate financiare pozitive, dar, totodată, modeste. Însă, datorită scăderii numărului de salariați în întreprinderile agroalimentare, în pofida majorării veniturilor din vânzări, indicele productivității muncii s-a majorat de 3,4 ori. Cu toate acestea, performanțele obținute în acest sector vor conduce la creșterea economiei naționale.

observed also on number of employees who work in food, beverage industry and manufacture of tobacco products with 18 574 people. Do not stay behind also the number of population working in enterprises dealing with fishing and fish farming, which decreased by about 202 employees.

So, decreasing the employment labour level in agro-food enterprises in connection with the increase of sales income led to increase the labour productivity in the analysed sector.

Trying to elaborate a comprehensive and comparative analysis of labour productivity in agro-food sector in terms of value, we used the calculations performed for a period of analysis from 2005 to 2013. In 2013, average annual labour productivity per employee in the agro-food sector; register a much higher level compared to 2005. Thus, calculated based on sales income, we shall find out that labour productivity per employee registered a light increased from 0,094 million MDL/employee in 2005 to 0,319 million MDL in 2013. However, we cannot forget the fact that due to drastic decreases of sales income in 2009 the index of labour productivity decreased compared to 2008 with about 0,005 million MDL/employee. At the same time, we shall mention that labour productivity in the agro-food sector from our country is lagging behind that in other more developed countries.

Conclusion

The size and role of agro-food sector in 21 century for the Republic of Moldova remains one of the most important sectors of the branch of national economy. Being one of the national economy sectors with major problems due to impediments related on the one hand to lack of financial resources and those relating to the low competitiveness and other hand to lack of sale market, however, had led to achieve positive financial results but also modest. But due to decrease of the number of employees in the ago-food enterprises, despite the increase of sales income, index of labour productivity increased with 3.4 times. However, performances obtained in this sector shall lead to increase the national economy.

Bibliografie/Bibliography:

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Ed. Statistica, 2005-2013.
2. BEJENARU Olga. *Potențialul de export al Republicii Moldova*, teză de doctorat. Chișinău, 2014, 200 p.
3. BELLI Nicolae, IOAN-FRANC Valeriu. *România și Republica Moldova: potențial competitiv al economiilor naționale: posibilități de verificare pe piața internă și mondială*. Ed. Academia Română, București, vol. 2, 2004, 613 pag.
4. CRISTACHE Silvia Elena. *Metode statistice de calcul și analiză a eficienței economice în comerț*. București: Ed. ASE, 2003.
5. ROȘCA Petru. *Relații economice internaționale: Manual*, Ed. Centrul Editorial-Poligrafic ULIM, Chișinău, 2002, ISBN – 9975-920-59-4, 280 p.
6. ȚIRIULNICOVA N., PALADI V., GAVRILIU L., CHIRILOVA N., FURTUNĂ D. *Analiza rapoartelor financiare* – Ed. a II-a, revăzută – Chișinău: Asociația Obștească „ACAP RM”, 2011. 400 p.